РЕШЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

23 април 2009 година *

По дело C-509/07

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 234 ЕО от Tribunale di Bergamo (Италия) с акт от 4 октомври 2007 г., постъпил в Съда на 21 ноември 2007 г., в рамките на производство по дело

Luigi Scarpelli

срещу

NEOS Banca SpA,

СЪДЪТ (първи състав),

състоящ се от: г-н P. Jann (докладчик), председател на състав, г-н M. Ilešič, г-н A. Tizzano, г-н A. Borg Barthet и г-н E. Levits, съдии,

* Език на производството: италиански.

генерален адвокат: г-н J. Mazák,
секретар: г-жа R. Şereş, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 11 декември 2008 г.,

като има предвид становищата, представени:

— за г-н Scarpelli, от адв. F. Maffettini и адв. G. Pozzi, avvocati,

— за NEOS Banca SpA, от адв. S. Beccari, avvocato,

— за италианското правителство, от г-н R. Adam, в качеството на представител, подпомаган от г-жа W. Ferrante, avvocato dello Stato,

— за германското правителство, от г-н M. Lumma и г-жа J. Kemper, в качеството на представители,

— за унгарското правителство, от г-жа J. Fazekas, г-жа R. Somssich и г-жа K. Borvölgyi, в качеството на представители,

— за Комисията на Европейските общности, от г-жа L. Pignataro-Nolin и г-н W. Wils, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 11, параграф 2 от Директива 87/102/ЕИО на Съвета от 22 декември 1986 година за сближаване на законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите членки относно потребителския кредит (ОВ L 42, 1987 г., стр. 48; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 1, стр. 252).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-н Scarpelli и NEOS Banca SpA (наричано по-нататък „NEOS Banca“) по повод на изпълнението на договор за кредит, сключен с цел закупуване на автомобил, който никога не е бил доставен.

Правна уредба

Общностна правна уредба

3 Двадесет и първо съображение от Директива 87/102 предвижда:

„като има предвид, че по отношение на стоки или услуги, които потребителят е договорил да получи на кредит, потребителят следва, поне при определените по-долу обстоятелства, да притежава права спрямо кредитора си, които да са в допълнение към обичайните му договорни права спрямо него и спрямо доставчика на стоките или услугите; като има предвид, че обстоятелствата, посочени преди това, са тези, при които кредиторът и доставчикът на стоки или услуги имат предварително подписан договор, по силата на който кредит се отпуска изключително само от този кредитор на клиентите на този доставчик с цел да се даде възможност на потребителя да придобие стоки или услуги от последния“.

4 Двадесет и пето съображение от тази директива гласи:

„като има предвид, че докато настоящата директива предвижда определена степен на сближаване на законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите членки относно потребителския кредит и определено ниво на защита на потребителите, държавите членки не трябва да бъдат възпрепятствани да приемат [да се чете: „държавите членки не трябва да бъдат възпрепятствани да запазват или да приемат“] по-строги мерки за защита на потребителя с оглед на задълженията им, произтичащи от Договора“.

5 Член 11, параграфи 1 и 2 от тази директива предвижда:

„1. Държавите членки гарантират, че съществуването на договор за кредит по никакъв начин не засяга правата на потребителя спрямо доставчика на стоки или услуги, закупени посредством такъв един договор, в случаите когато стоките или услугите не са доставени или поради други причини не са съобразени с договора за тяхната доставка.

2. Потребителят има правото да предяви претенции срещу кредитора, когато:

а) с цел да закупи стоки или да получи услуги потребителят сключва договор за кредит с лице, различно от доставчика им;

и

б) кредиторът и доставчикът на стоките или услугите имат предварително подписан договор, по силата на който кредитът се отпуска изключително от този кредитор на клиенти на този доставчик или лице, предоставящо услуги, за придобиването на стоки или услуги от този доставчик или лице, предоставящо услуги;

и

в) потребителят, посочен в буква а), получи кредита си съгласно този предварително подписан договор;

и

г) стоките или услугите, обхванати от договора за кредит, не се доставят или са доставени само частично, или не са съобразени с договора за доставката им;

и

д) потребителят е предявил претенциите си спрямо доставчика, но не е успял да получи удовлетворението, на което е имал право.

Държавите членки определят до каква степен и при какви условия тези претенции могат да бъдат предявявани.“

Национална правна уредба

6 Член 42 от Законодателен декрет № 206 от 6 септември 2005 г. (обикновено приложение към GURI № 235 от 8 октомври 2005 г.) гласи:

„При неизпълнение на договора от доставчика на стоки или на услуги, след като безрезултатно е отправил покана за изпълнение, потребителят има правото да предяви претенции срещу кредитора до размера на отпуснатия кредит, при условие че съществува договор, с който на кредитора се предоставя изключителното право да отпуска кредити на клиентите на доставчика. Отговорност може да се търси и от трети лица, на които кредиторът е прехвърлил правата, произтичащи от договора за отпускане на кредит.“

7 Запитващата юрисдикция посочва обаче, че според италианската съдебна практика претендираните от потребителя права не са в зависимост от това дали между кредитора и доставчика е сключен договор, съдържащ клауза за изключителност.

Спорът по главното производство и преюдициалният въпрос

8 На 20 юни 2003 г. купувачът г-н Scarpelli се обръща към продавача, дружеството Autobrembate, което е собственост на г-н Brioli Duilio, с цел придобиване на автомобил с марка Audi A4 1900 TD и подписва наред с договора за покупка на този автомобил, предоставен от продавача формуляр на молба за отпускане на заем от Finemiro SpA, чийто правоприемник е NEOS Banca, кредиторът.

9 С чекове, попълнени на името на г-н Brioli Duilio, г-н Scarpelli изплаща сумата от 10 000 EUR и получава заем за сумата от 19 130 EUR в допълнение към вече изплатените 10 000 EUR. Той започва да връща на посочената финансова институция така отпуснатия заем с месечни вноски от 402 EUR.

10 След като изплаща 24 месечни вноски в размер от 9 648 EUR и 130 EUR за комисиона, г-н Scarpelli спира плащането на месечните вноски с мотив, че автомобилът все още не му е доставен.

11 Finemiro SpA връчва на M. Scarpelli съдебна заповед за плащането на дължимия остатък в размер от 15 678,38 EUR, увеличен с лихвите.

12 Впоследствие дружеството Autobrembate е обявено в несъстоятелност и автомобилът, придобит от г-н M. Scarpelli, никога не му е бил доставен.

13 Г-н Scarpelli подава възражение срещу съдебната заповед за плащане, като изтъква, че той не е бил длъжен да плаща месечните вноски по дължимия остатък. Освен това той иска от NEOS Banca връщането на вече изплатените месечни вноски в размер от 9 778 EUR, увеличени със законните лихви и с ревалоризацията на парите.

14 NEOS Banca се конституира като страна по делото и оспорва исканията на г-н Scarpelli с мотив, че член 11 от Директива 87/102 предвижда освобождаване на кредитора от отговорност във всички случаи, когато липсва изключително правоотношение между последния и доставчика.

15 В това отношение NEOS Banca се позовава на националните и общностни разпоредби, по-специално на член 42 от Законодателен декрет № 206 от 6 септември 2005 г., като поддържа, че в случаите на финансиране при режим на неизключителност потребителят няма право да предявява претенции срещу кредитора, тъй като тази възможност е ограничена до случаите на финансиране при режим на изключителност.

16 Безспорно е, че не съществува никакво изключително правоотношение между NEOS Banca и дружеството Autobrembate.

17 Според Tribunale di Bergamo не е сигурно с оглед на указанията, които дава двадесет и първо съображение от Директива 87/102, че изключителното правоотношение представлява необходимо условие за предоставянето на по-значими права в полза на потребителя.

18 При тези условия Tribunale di Bergamo решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Трябва ли член 11, параграф 2 от Директива 87/102 да се тълкува в смисъл, че договорът между продавач и финансираща организация, въз основа на който кредитът е отпуснат изключително от този кредитор на клиентите на този продавач, е необходимо условие за правото на потребителя да предяви претенции срещу кредитора — в случай на неизпълнение от продавача —

включително и когато правото, на което потребителят се позовава, е: а) само правото на разваляне на договора за финансиране; или б) правото на разваляне и на последващо възстановяване на сумите, изплатени на финансиращата организация?“

По преюдициалния въпрос

19 С въпроса си запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали е необходимо да съществува клауза за изключителност между кредитора и доставчика, за да може потребителят да предяви претенции срещу кредитора в случай на неизпълнение на задълженията от продавача. По-специално, Tribunale di Bergamo иска да се установи дали подобно условие е необходимо при иск за разваляне на договора за финансиране и при иск за възстановяване на сумите, които вече са изплатени на финансиращата организация.

20 Що се отнася до целите на Директива 87/102, от нейните съображения произтича, че тя е приета с двойната цел да гарантира, от една страна, изграждането на общ пазар за потребителски кредит (от трето до пето съображение) и, от друга страна, защитата на потребителите, сключващи такива договори за кредит (шесто, седмо и девето съображение) (Решение от 23 март 2000 г. по дело Berliner Kindl Brauerei, C-208/98, Recueil, стр. I-1741, точка 20 и Решение от 4 март 2004 г. по дело Cofinoga, C-264/02, Recueil, стр. I-2157, точка 25).

21 В това отношение член 11 от посочената директива, от една страна, предвижда правото на потребителя да предяви претенции срещу кредитора в случай на неизпълнение или лошо изпълнение на задълженията на доставчика на въпросните стоки или услуги, и, от друга страна, подчинява това право на набор от условия, сред които фигурира това за наличието на изключително правоотношение между кредитора и доставчика.

22 Тази разпоредба трябва да се разглежда в светлината на двадесет и първо съображение от Директива 87/102, което, като се позовава на въведения с член 11 от тази директива режим, гласи изрично, че „потребителят следва, поне при определените по-долу обстоятелства, да притежава права спрямо кредитора си, които да са в допълнение към обичайните му договорни права“. Все според същото съображение „обстоятелствата, посочени преди това, са тези, при които кредиторът и доставчикът на стоки или услуги имат предварително подписан договор, по силата на който кредит се отпуска изключително само от този кредитор на клиентите на този доставчик с цел да се даде възможност на потребителя да придобие стоки или услуги от последния“.

23 От това следва, че предвиденото в член 11, параграф 2 от Директива 87/102 право на предявяване на претенции представлява допълнителна защита, която тази директива предоставя на потребителя по отношение на кредитора, в допълнение към правата на предявяване на претенции, с които потребителят вече разполага въз основа на националните разпоредби, приложими към всяко договорно правоотношение. Ето защо изпълнението на различните, посочени в този член, условия би могло да се изисква само по отношение на исковете, предявени по силата на тази допълнителна защита.

24 След това трябва да се отбележи, че подобен прочит на член 11 от Директива 87/102 е в съответствие с естеството на хармонизацията, направена с тази директива. Така според двадесет и пето съображение от посочената директива тя не трябва да възпрепятства държавите членки да запазват или да приемат по-строги мерки за защита на потребителя и следователно налага минимална хармонизация в областта на потребителския кредит. В такъв случай държавите членки са свободни да установяват по-благоприятна за потребителите правна уредба.

25 В контекста на член 11, параграф 2 от Директива 87/102 Съдът е постановил, че преследваната от тази директива цел се състои по-специално в осигуряване на минимален стандарт за защита на потребителите в областта на потребителския кредит (Решение от 4 октомври 2007 г. по дело Rampion и Godard, C-429/05, Сборник, стр. I-8017, точка 47).

26 Това тълкуване се потвърждава и от член 14, параграф 1 от посочената директива, който налага на държавите членки да гарантират, че кредитните споразумения не дерогират в ущърб на потребителя разпоредбите на националното законодателство, въвеждащи същата директива (вж. в този смисъл Решение по дело Rampion и Godard, посочено по-горе, точка 48).

27 В допълнение към това потребителят не може да упражнява никакво влияние върху правоотношението между доставчика и кредитора, което води до пълната зависимост на потребителя от договорните условия, уговорени между тези двама предприемачи.

28 Освен това кредиторите често представят на потребителите бланкови формуляри за сключване на договор за заем. Поради това потребителят, тоест по-слабата договаряща страна, обикновено няма възможност да внася изменения в текста.

29 Ето защо да се поставя упражняването на всяко право на предявяване на претенции на потребителя срещу кредитора в зависимост от условието за съществуване на клауза за изключителност между този кредитор и доставчика би било в разрез с целта на Директива 87/102, която се състои на първо място в защита на потребителя в качеството му на по-слабата договаряща страна.

30 От гореизложените съображения следва, че в ситуация като описаната от националната юрисдикция в нейния акт за преюдициално запитване, когато приложимото към договорните правоотношения национално законодателство предвижда възможността за потребителя да предявява претенции срещу кредитора, за да получи развалянето на договора за финансиране и възстановяването на вече изплатените суми, Директива 87/102 не изисква предявяването на подобни претенции да бъде подчинено на разглежданото условие за изключителност. Обратно, изпълнението на подобно условие може да се изисква, за да могат да се предявяват други права, които не са предвидени във вътрешните

разпоредби в областта на договорните отношения, каквото е например правото на обезщетение за вредите, причинени от неизпълнението на задълженията на въпросния доставчик на стоки или услуги.

31 Ето защо на поставения въпрос следва да се отговори, че член 11, параграф 2 от Директива 87/102 трябва да се тълкува в смисъл, че в ситуация като тази по главното производство наличието на договор между кредитора и доставчика, въз основа на който заем се отпуска изключително от този кредитор на клиентите на този доставчик, не е необходимо условие за правото на тези клиенти да предявяват претенции срещу посочения кредитор в случай на неизпълнение на задълженията от доставчика, за да постигнат развалянето на договора за заем и последващото възстановяване на сумите, изплатени на финансиращата организация.

По съдебните разноски

32 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (първи състав) реши:

Член 11, параграф 2 от Директива 87/102/ЕИО на Съвета от 22 декември 1986 година за сближаване на законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите членки относно потребителския кредит трябва да се тълкува в смисъл, че в ситуация като тази по главното производство наличието на договор между кредитора и доставчика, въз основа на който заем се отпуска изключително от този кредитор на клиентите на този доставчик, не е необходимо условие за правото на тези клиенти да предявяват претенции срещу посочения кредитор в случай на

неизпълнение на задълженията от доставчика, за да постигнат развалянето на договора за заем и последващото възстановяване на сумите, изплатени на финансиращата организация.

Подписи